

SEGON ÀMBIT
ECONOMIA, CIÈNCIES I ART

ECONOMIA I FILOSOFIA

JOSEP M. URETA

Confesso que no m'esperava trobar tants professors d'universitat i doctors com avui hi ha aquí i per això em veig amb l'obligació d'advertir que jo no sóc doctor, sóc periodista, i, per tant, no tinc un fonament teòric al nivell de bona part de l'auditori. Vaig trobar feina de periodista, cosa que avui dia és molt difícil, i quan vaig entrar en la redacció per primer cop, com que portava corbata com a bon sabadellenc, em van enviar a cobrir una informació del Cercle d'Economia i des de llavors no he deixat l'especialitat del periodisme econòmic. El meu coneixement de l'economia em ve, doncs, de l'experiència de molts anys transmetent la informació als lectors que rebia per part dels agents econòmics que protagonitzaven aquesta informació.

Peculiaritats econòmiques

L'economia no té res a veure amb una ciència exacta. L'economia no són mai xifres. L'economia comença a Espanya, en el segle XVI, a Salamanca, que era el gran nucli de l'imperi espanyol. Llavors es preguntaven si els indis tenien ànima i si es podien quedar amb el seu or. A Salamanca tenien dubtes sobre l'ànima dels indis, però, davant el dubte, eren partidaris que els bategessin i que els compensessin per l'or apropiat. Aquesta resposta no és d'economista sinó d'un especialista en ètica. I és que l'economia és una branca derivada de l'ètica que l'únic que cerca és l'equilibri

permanent: allò que és just; que allò que tu pagues, allò que tu reps, s'ajusti als principis ètics.

Una segona característica de l'economia és que molt sovint la lògica desapareix. Una lliçó d'economia extreta d'internet. Per què els dipòsits del transbordador espacial tenen la mida que tenen? Perquè l'empresa Thiokol (a l'estat de Utah, al nord dels Estats Units d'Amèrica) sabia que els havia d'enviar per tren a Cap Cañaveral (Florida, al sud-est), a través de muntanyes. Un llarg recorregut, ple de túnels, per on només passa la càrrega que marca el gàlib. Qui va dissenyar els túnels? Enginyers anglesos, que, amb l'experiència d'haver fet tramvies a la Gran Bretanya, en van mantenir l'ample de via per afavorir la venda de noves màquines de tren. Però qui va decidir aquest ample d'1,4 metres, vigent fins avui? Els fabricants de carros, antecessors d'aquells que van desenvolupar els tramvies. No era qüestió de desapropiar les roderes marcades durant segles. Eren solcs, diuen, globalitzats, perquè la seva amplada era similar arreu d'Europa. Una pista suficient per a arribar a la conclusió que tot va començar amb l'imperi romà. És veritat: les legions romanes es desplaçaven a peu o en carros tirats per dos cavalls. La primera cautela havia de ser que el trot dels dos equins fos continu, sense fregament d'anques. Així es va dissenyar l'ample adequat de l'eix del carro, que ha acabat essent determinant per al diàmetre dels dipòsits de combustible de les naus aeroespacials. La conclusió té els vessants jocosos previsibles. Una, que l'ample de l'anca d'un cavall encara serveix com a mesura universal del sector del transport. L'altra és que les decisions no es prenen amb el cap. Aplicat a la nostra realitat, podríem trobar molts casos de decisions que es prenen amb convicció sense saber quan van perdre la lògica. Com que els metges organitzen vagues, hauria de ser hora de preguntar a quin model d'horaris responen les seves guàrdies. Faria riure saber –n'hi ha proves– que tot surt de les hores d'oració de les monges-

infermeres. Una altra: el rebuig als lloguers ve de quan els industrials catalans van imposar que es congelessin perquè els seus obrers no demanessin augment de sou.

La tercera consideració és la importància que es dóna als tòpics. Una altra pregunta: què creieu què és més perillós: una pistola o una piscina? Direu: «una pistola»; però si agafeu les estadístiques de morts infantils als Estats Units, no et surt això: perquè, als Estats Units, hi ha dos-cents milions de pistoles; però, si hi ha un mort, hi ha un mort per cada milió de pistoles; és a dir, dos-cents nens moren als Estats Units per una pistola; però és que ofegats en una piscina són cinc-cents cinquanta. Farem molta legislació sobre armes, però no sobre piscines. Els tòpics s'han de poder anar desmuntant. Aquests són exemples ximpls, però il·lustren bé de quina manera poden funcionar les coses. A Anglaterra comença la revolució industrial amb els telers de cotó, que era un producte que no necessitaven tant com altres països perquè tenien bens i llana perquè havien desenvolupat la figura jurídica de la societat anònima.

Un món «econòmicament» pla

Si ara aplico el principi, que podríem anomenar «enginyeria reversiva», d'anar a buscar el perquè de les coses en el seu origen, en el moment actual econòmic, hauria d'anar a buscar l'origen del canvi de la nostra societat. Si poguéssim trobar-lo, podríem fer l'altra ciència, que és la prospectiva, és a dir, endevinar com pot ser el món l'any 2020. Com es fa això? Primer tirem enrere. Vosaltres sabeu que, bàsicament, tothom parla d'una societat postindustrial, la qual cosa vol dir que hi va haver una societat industrial, i abans hi va haver una societat agrària. La clau era el concepte de propietat, que ha anat variant. En la societat agrària, tot era molt senzill: un tenia un camp i l'altre no en tenia; si te'l venies, et quedaves sense el camp; és a dir, les transaccions sempre venien per una propietat.

Què veen la revolució industrial, és a dir, amb les primeres màquines? En el moment en què arriba la societat industrial, hi ha un canvi del concepte de propietat, que és la propietat col·lectiva, la societat anònima. Sense societat anònima, un compartiment de la propietat no pot fer que les seves empreses tinguin futur: muntar telers, muntar grans fàbriques, etc.

I ara el que ens està passant és que en la nostra societat, per primera vegada, l'eix i el motor principal no és pot tocar, no són màquines. La clau ara és el que se'n diu coneixement, és a dir, l'actiu més important no és tenir moltes coses; el més important que hi ha en aquest moment, la gran revolució, és –insisteixo(alerta!), no canvia l'economia, sinó que canvia la vida de les persones– l'aparició de les economies de la informació i de la comunicació, és a dir, i, per anar molt ràpids, posant els exemples que tots vosaltres coneixeu: els telèfons mòbils, internet i sobretot les seves aplicacions, que cada cop són més.

Si el procés d'enginyeria reversible consistent a tirar enrere l'hem fet bé, hem de començar a imaginar-nos quina societat tindrem que girarà al voltant de la utilització de les noves tecnologies, és a dir, que pràcticament cap dels qui som aquí no fabricarem res mai. Les mans, les farem servir per a altres coses: sobretot, desenvoluparem molt el polze pel tema dels missatges del mòbil; així com diuen que els americans tenen el peu dret més desenvolupat que l'esquerre perquè els cotxes no tenen embragatge, un peu els ha crescut més que l'altre. Doncs, fixeu-vos: cap dels qui som aquí no fabricarem mai res. Només estem en l'entorn del coneixement. Això què ha de suposar? Ha de suposar una nova societat en què les xifres que tindrem seran tremendament contradictòries.

Un escriptor que es diu Thomas Hilman, periodista del *New York Times*, l'any 2005 va escriure un article en què deia que el món és pla, totalment pla. Què volia dir? Si l'anterior revolució, la de Colom, de què parlàvem abans, era perquè

el senyor Colom va voler demostrar que la Terra era rodona i va obrir la mundialització, en el moment que completem el mapa del món, ja som mundials, i es mundialitza sobretot el comerç. Aleshores, hi ha algú que diu: «No, escolti, ara el món és pla.» Tu pots trobar un fàbrica de xips d'ordinador o del que sigui en un poble d'Àsia; pots trobar una cosa molt sofisticada en una fàbrica del Brasil; pots trobar el mateix a tot el món. Tan avorrit com en les galeries comercials, en les quals tenen sempre el mateix. El món és pla, és a dir, tothom, en qualsevol moment, pot estar fabricant el mateix o pot estar gaudint del mateix, perquè el que és universal és la informació.

Arriba Colom a Amèrica i ell no sabia on havia anat a parar, i això és molt divertit, i és una cosa típica d'aquest país, que vas i, quan tornes, no saps on has estat. Doncs, la notícia de Colom es va difondre dos mesos després de la seva arribada a Espanya; quan es va produir la batalla de Waterloo, la notícia trigà vint-i-dos dies a fer la volta al món; l'assassinat de Kennedy, que és una de les icones de la mundialització de la informació, trigà dos minuts; l'atemptat de les Torres Bessones el vam veure en directe, a tot el món; però hi havia una variació, hi havia una imatge i milers d'interpretacions i la inauguració de l'era de la comunicació individualitzada a través dels missatges dels mòbils i dels correus electrònics. No sé si ho sabeu, però a l'hora següent de l'atemptat de Nova York i Washington, només als Estats Units, van funcionar mil milions de comunicacions per internet i per SMS.

Tenim la informació universalitzada, amb l'aplicació i l'accés immediat. El món és pla. Tots tenen la mateixa oportunitat per a generar una nova societat intercomunicada. Al cap d'uns quants dies, un altre escriptor, que crec que és economista, Paul Kennedy, contesta: «El món no és tan pla», i li posa un exemple que, a mi, m'agrada molt: «És pla si llegeixes les pàgines d'economia i tu pots comprar i vendre qualsevol cosa.» En tot això de les compres d'empreses a la

borsa aquí a Espanya, en el fons, el que s'està comprant són fons de pensions; et pots trobar que siguin les infermeres de Washington, els lampistes de Texas i els formatgers d'Holanda, amb els seus fons de pensions, que estan comprant empreses espanyoles i no ho saben. És clar, aquest senyor diu que si llegeixes les pàgines d'economia el món és pla, és universal; però si vas a les pàgines d'internacional, el món és rodó, barallat, i amb grandíssimes dificultats d'entendre's. Podem anar a països, a continents, podem anar al nord d'Àfrica o l'Àsia i es pot veure que el món no és pla; és a dir, la igualtat d'oportunitats que ofereixen les noves tecnologies, que tenen unes virtuts importantíssimes, és que no tenen propietat.

Hi ha països sense propietat. Fins ara, un dels principis fonamentals de les persones era la propietat, a part de la llibertat i del dret a la vida. Ara el tema de la propietat ens ha quedat una mica enrere.

Sabeu què ha generat això? Com que estem parlant d'economia, que tota necessitat genera la seva resposta. En aquests moments, la indústria que més s'està desenvolupant en l'entorn de les noves tecnologies és la indústria de protecció de la dades. Sí, cada cop hi ha més gent disposada a fer grans ginyes perquè ningú no pugui copiar un disc, una pel·lícula, etc. És on hi ha més inversió. Per què? Perquè no sabem que determinada propietat, la propietat de les idees, seria universal. Quan parlàvem del indis de l'Escola de Salamanca, queda molt clar: «De qui és l'or?» Doncs ara no; ara el gran debat que tenim és de qui són les coses. L'altre és si som més lliures amb la informació. Perquè un excés d'informació és el mateix que passa amb les pluges: quaranta litres de pluja en un dia, fantàstic; i quaranta litres de pluja en vint minuts és un desastre. Quedarà la gent més capacitada: la que domini la informació.

Les economies no occidentals

Els economistes han inventat el terme «asianització» de l'economia. L'eix de l'economia es desplaça a Àsia, per duplicat: a la Xina i a l'Índia. La Xina, fabricant barat, i l'Índia, fabricant coneixement. Hi ha nou milions d'indis dedicats a la informàtica. La capital del món del *software* no és ni als Estats Units, ni a Europa, sinó a l'Índia: Bangalore, la capital del món dels xips. És més, quan parlaven de deslocalització, portar les coses a altres llocs, la gran preocupació dels nord-americans és que se'ls estan deslocalitzant els enginyers. Sí, cada cop hi ha més encàrrecs d'enginyers que estan a l'Índia. Jo he arribat a la conclusió que l'única cosa que no podem fer per internet és tallar-nos el cabell. Si hi ha alguna cosa que durarà tota la vida són els perruquers i perruqueres. Això no es trasllada i, curiosament, el sou és el mateix, treballi a Nova York o al mig de l'Índia, que són bastant bons.

Un altre fenomen important és el desembarcament de la Xina a Llatinoamèrica. La Xina va allà on hi ha matèries primeres copiant molt bé el model americà: si hi ha dos entrepans i un és el meu i em puc menjar el teu, em guardo el meu. Això és el que fan els Estats Units amb el petroli: no gasten del seu si poden gastar el d'Àsia o el de l'Orient Mitjà, es guarden el seu. L'últim que tingui petroli tindrà el poder al món. La Xina està desembarcant a Amèrica Llatina, cosa que no agrada a Nord-amèrica; d'aquí l'intent d'apoderar-se de Mèxic.

L'altra cosa important és que, per primera vegada en la història, hi haurà classes mitjanes també als països emergents: a la Xina, hi haurà una classe mitjana, cosa que tots els qui som aquí hauríem d'aconseguir que sigui certa; perquè, en la mesura en què hi hagi una classe mitjana, gastarà; i si gasta, els preus i els salaris en aquell país començaran a pujar i, per tant, la competència pels preus dels productes caurà. En aquests moments, arriben al port de Barcelona tres parells de mitjons per cinc cèntims d'euro. Això és així

perquè està manipulat el tipus de canvi de la moneda xinesa respecte de l'euro. El preu és fals. Si realment l'economia xinesa equivalgués a la seva capacitat productiva, aquests mitjons haurien de valer, com a mínim, un euro. Hi ha una aliança estratègica sorprenent entre la Xina i els Estats Units per la via comercial; però els pobres estan deixant diners als rics: la Xina està prestant diners als Estats Units perquè li compri productes seus. S'està fent a l'inrevés del que es va fer a Europa després de la II Guerra Mundial. Però això també genera un tipus de model de societat en què la inquietant Xina té un paper fonamental, perquè capta recursos de tot arreu, com el petroli. Puc posar un exemple que, aquí, us arribarà millor: sabeu que el bestiar, quan no hi ha prou bon clima, s'alimenta amb pinso d'hivern: pot ser de blat, que és més car, o de soja, que és més barat. Tota la soja que, fa dos anys, venia del Brasil cap aquí, per al nostre bestiar, s'està desviant en l'actualitat íntegrament a la Xina. Una vegada, a la Xina, parlava amb un pagès, i em deia que tenia dos tipus de bou: el vermell i el negre, i que, de moment, s'estimava més el negre, perquè el vermell gastava molta gasolina. Tenia un tractoret i un bou: el negre menja només verd. Deia que no volia el vermell. Tard o d'hora, la Xina serà realment la gran economia en marxa. Penseu el que això pot suposar per a l'altra potència asiàtica, el Japó. Veureu que la Xina desplaça el Japó.

L'entorn més proper

En els pròxims quinze anys la nostra societat estarà absolutament urbanitzada; el gran futur serà determinat per una gran concentració d'urbanització; és a dir, d'aquí a quinze anys, probablement, vosaltres sereu «molt més» de l'àrea de Barcelona o jo de l'àrea d'Osona, m'és igual. Per què? Perquè si us posen un tren que corri més que el que fa cent anys, s'escurcen les distàncies. Sapigueu que cada any es mouran seixanta milions de persones a les ciutats. Això

d'internet és exponencial: creix 2, 4, 8, 16... Fa deu anys, hi havia vint milions d'usuaris a internet; ara, més o menys, n'hi ha mil. Calculeu la gent que estarà connectada en els pròxims deu anys.

I més idees. El estudiants presents en aquesta sala sou la primera generació dels parlants que saben anglès (jo no, que feia francès); com dirien els anglesos, sou la «next generation». La pròxima generació, que sou vosaltres, d'aquí a deu anys, si us donen una càmera de fotos de les que tots tenim a casa, el primer que fareu serà obrir-la i, inconscientment, estirareu el rodet a plena llum. Què fas! Fareu això perquè no sabeu què és un rodet; no sabeu què és la tecnologia mecànica, perquè sereu la primera generació que gira entorn del món digital.

Una altra característica dels pròxims quinze anys és la divergència: hi haurà molta gent gran i molta gent jove. L'envelliment de la població serà un fenomen d'Europa bàsicament. Europa difícilment creixerà; hi haurà més de mil nou-cents milions de persones més grans de seixanta anys; són el 20% de la població actual i seran el 32% d'aquí a vint-i-cinc anys. Però, paral·lelament a aquesta nova generació, hi haurà mil tres-cents milions de joves, tots de països emergents: Àsia, Àfrica i Llatinoamèrica.

Hi haurà molta gent jove de països emergents i molta més gent gran amb totes les seves necessitats satisfetes, per als quals s'hauran d'inventar uns productes diferents. No sé si ho sabeu, però Walt Disney ha encarregat vint vaixells per a gent gran. Veurem gent gran al port de Barcelona ballant en un vaixell amb els tres porquets, el Gooffy, el Mickey... Si tu tens un negoci de vendre ninots per a nens i resulta que no hi ha nens, doncs el gires. Hi ha un famós anunci de Danone que diu: «Aprèn amb els teus fills a menjar iogurt.» Evidentment, si se t'acaba el públic infantil, has d'anar a buscar el públic adult perquè prengui iogurt.

Una nova característica que se'ns apropa és la «donització»: el protagonisme de les dones en el món econòmic és progressiu. A partir del 2007 hi haurà més dones utilitzant internet que homes; és l'última projecció que s'ha fet. Vol dir que han entès molt millor el progrés que els homes, perquè elles tenen un model de raonament molt més global. Els homes són molt ganduls: no saben canviar el *tonner* perquè ja ho fa la secretària, i no aprendrem mai a fer-ho. Les dones tenen molta més capacitat per a adaptar-se a les noves tecnologies. Això les col·loca en un avantatge important. Estic explicant el que es diu en els llibres de prospectiva.

Ara bé, hi haurà més feina? No. Totes les feines seran intel·lectuals. Dependran dels coneixements que cadascú tingui i que sàpiga aplicar; perquè està calculat que, d'aquí a deu anys, al món hi haurà sis-cents cinquanta milions de joves buscant feina, que és una bomba tremenda. Vindran bàsicament d'Àfrica i després hi haurà un gran estancament d'Iberoamèrica. Avui un sou mitjà al Brasil és el doble que un sou mitjà de la Xina; i, d'aquí a quinze anys, els sous del Brasil seran un 30% inferiors als de la Xina.

Fixeu-vos en aquest contrast: gent buscant feina i gent relaxant-se. La meitat de la humanitat passa gana i l'altra té sobreprès o fa règim.

Què més ens podem trobar? Doncs una societat tremendament individualitzada. Una de les coses que més m'ha divertit voltant pel Raval va ser veure una botiga de tatuatges en què es deia: «Personalitza el teu cos. Marca't alguna cosa que et diferenciï dels altres.» I un company del diari s'ha tatuat al braç un codi de barres que és el seu i prou.

Aquest és el perfil d'una societat en què tot el material estarà cobert i tot el nostre món girarà al voltant de l'aplicació i de la utilització de les noves tecnologies.

Gràcies per escoltar-me.